

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

En skaldinna af folket.

Ada Negri.

I den italienska tidskriften *l'Illustrazione Popolare* förekommo år 1893 några smärre dikter, hvilka anslogo en ny, säregen tonart, som ej kunde förfela att hos allmänheten väcka både förvåning, intresse och beundran. De gjorde ingalunda anspråk på fulländning, hvarken i afseende på innehåll eller form, men deras originalitet måste ovillkorligen göra en mäktig verkan; det var som ett ur nattens tystnad framsprunget ångestskri. Namnet Ada Negri, hvarmed dikterna voro undertecknade, var för de flesta fullkomligt främmande.

Snart erfor man dock, att den okända författarinnan var en fattig ung flicka, som bodde med sin moder i Motta Visconti, en liten by vid en af Pos bifoder. Fadern, som var arbetare, hade för flera år sedan dött på ett sjukhus i Milano och efterlämnat sin familj i det djupaste armod. Ehuru böjd af sorg, samlade änkan all den energi, hvaraf hon var mäktig, sökte och fick arbete i en fabrik i Lodi och hade så sträfvat i femton långa år att skaffa sig och sitt barn det dagliga brödet. Tack vare hennes försakerelser hade Ada erhållit undervisning, om än högst nödtorftigt; och hvad som brast härutinnan, sökte hon genom självstudier godtgöra. Sedermera blef hon lärarinna i en skola i byn. Klädd i träschor begaf hon sig till skollokalen, där hon med nit och allvar fullgjorde sitt enformiga åliggande att lära småbarn läsa.

Ada Negri hade sålunda fått sin uppfostran bland de små i samhället; hon kände väl till alla deras umbäranden — själf fick hon ju under sin uppväxttid pröfva på, hvad nöd och brist vill säga. En dag, innan hon ens visste huru, hade hon nedskrifvit en dikt, där hon i varma, okonstlade ord tolkade de värnlösa och förtrycktas lidande. Hennes af vild smärta bäfvande stämma uttalade ord, sådana som man hittills knappast varit van att höra. En förläggare, som fått höra talas om Ada Negri, skyndade att göra bekantskap med hennes dikter och gaf omedelbart därpå ut dem i ett häfte kalladt »Fatalità» (Lidande). Denna diktsamling erhö

en oerhörd framgång, den lästes så väl i salongerna som på fabriker och i verkstäder. Vi anföra här den sång, som utgör inledningen:

I natt jag såg invid min hufvudgård
en skräckgestalt med blick som kvalen röjde,
uti dess gördel blixtrade ett svärd —
af bäfvan fylld mitt hufvud djupt jag böjde.

Han talte: »Rädda barn, kom i min famn!
På törnestig, bland rosor jag dig spårar,
ty vet, att Lidande det är mitt namn».
»O lämna mig!» så bad jag under tårar.

Dock än han dröjde: »Jag det bud dig ger:
du växa skall lik en cypress och lilja,
lik alpens ros, som uti snön sig ter
i dyster prakt, så är din Faders vilja».

Då ropte jag: »Låt i min ungdoms vår
mig kärlek ana, hoppets fröjd bevara!
Mot snilletts höjd, mot ljusets rymd jag trår;
förskräcklige, din åsyn mig bespara!»

»Att rädda den som blöder böjd, förtryckt,
den bästa storhet är», han sad, »den sanna.
Blott smärtan ger din tanke himmelsk flykt,
i strid trycks segertecknet på din panna.»

Då ljud liksom en suck min hviskning: »Stanna!»

I hela Italien uppstod det lifligaste intresse för denna dotter af folket, hvars sånger blottade dittills okända världar af sorg och nöd. Till det anspråkslösa lilla hemmet i Motta Visconti företogs formliga pilgrimsfärder af folk, som önskade personligen lära känna den blyga unga flickan med de fina dragen, den bleka hyn, de stora svarta ögonen med deras djupa vemod. Det dröjde ej länge, förrän hon också fick röna offentliga bevis på erkännande. Ada Negri, hvars hela bokförråd utgjordes af några enkla band, dem hon förvarade i en liten trälåda, erhöi af Litteratursällskapet i Florens ett årligt anslag, hvarjämte hon af regeringen mottog kallelse att vid Högre lärarinneseminariet i Milano bestrida undervisningen i litteraturhistoria. Våren 1896 firades under lifligt deltagande från allmänhetens sida hennes bröllop med en fabriksidkare från sistnämnda stad.

Kort före denna tilldragelse hade Fatalità efterträds af en andra diktsamling, hvilken med förord af den framstående litteratur-

historikern Giosué Carducci kom ut under titeln »Tempeste» (Stormar). Denna nya samling, hvilken Ada Negri tillägnat sin moder, väckte inom hela den litterära världen en hänförelse om möjligt ännu större, än hvad som åstadkommits af den första. I flera af dessa senare dikter skildrar författarinnan sin barndom; hon upprullar bilden af de torftigt idylliska boningshusen i Lodi eller Motta Visconti, bevuxna med vinrankor och omgifna af ängsblommor. Man tycker sig se den lilla trånga bädd, där barnet brukade somna vid moderns vaggsång. Eller ock skymtar man i skuggan af väldiga pinier den lilla kyrkan med dess mörknade murar, dess från medeltiden stammande madonnabild, hvars milda, trohjärtade blick den lilla flickan vid sina kyrkobesök ständigt trodde fästad på sig, medan hon i ett sidokapell såg skuggan af den tjänstförrättande prästen ljudlöst röra sig af och an.

Hos Ada Negri öfverträffas dock det beskrifvande, berättande draget vida mer af det lyriska; man spårar henne själf i allt, hvad hon skrifer. Alltsedan den dag, då framgång och ära första gången hittade den stig, som ledde till hemmet i Motta Visconti, har det italienska folkets skaldinna erhållit otaliga hyllningar i form af bref och utmärkelser. Långt innan hon bestämde sig för äktenskap, hade hon tvifvelsutan hört mer än en bikt om kärlek hviskas i sitt öra. Men fastän hon till slut gifvit vika, har det skett under hemlig bäfvan att därvid svika sin skaldeuppgift; hon har, så tycker man sig förnimma, gjort ett heligt löfte att aldrig förgäta, att hon är ett barn af folket.

Hvem känner i själfva verket bättre än hon detta folk, hvars lif hon lefvat, hvars sorger hon redan i sin späda barndom fått dela? Hon idealiserar det icke, hon känner ju så väl till allt det hat, som från generation till generation hopats mot de rika och mäktiga i denna värld, och hon uppröres vid tanken på alla de orättvisor, för hvilka de förtryckta i allmänhet äro offer.

Bland samtida skalder eller sådana, hvilkas skaldegärning ej ligger alltför långt från vår tid, torde Ada Negri närmast kunna jämföras med den tyske diktaren Leopold Jacoby, död på 1890-talet, med Englands John Davidson eller den norske folkskalden Aasmund Vinje. Det folk, hvars talan hon för, är hennes eget, hennes fosterbygds, hennes barndoms folk. Inspirationen blir det vapen, hvarmed hon strider för dess sak, och stärk i medvetandet af det oberoende detta vapen förlänar henne, förklarar hon krig mot den slöhet och likgiltighet, som kallt går folkets lidande förbi,

Liksom i en syn ser hon hatets och hämdens flodvåg växa, hon hör från djupet tusentals röster samla sig i ett enstämigt skri, en klagande bön om förbarmande:

Men alla tiga inför denna stämma,
och tystnaden, som stormen förebådar
kring fälten sväfvat tungt: jag floden skådar —
den stiger -- hvad förmår dess böljor hämma?

Bak murar af granit ej skydd det gifves,
när dagen gryr, skall vågen blodigt röda
all världen öfversvamma, allt föröda —
af rättvis lag den fram allt mera drifves.

O, denna stund är helig: lyckans söner,
I mäktige, blott kärlek kan betvinga
den tyngda våg, kan ur dess lopp den bringa;
så lyssnen, lyssnen till de kvaldas böner!

Gån dem till möte, skynden till de arma,
i eder famn dem slutna, bröd dem gifven!
Än är det tid, än är ej domen skrifven,
så lären, segrare, att er förbarma!

I »Fatalità» är det skildringar ur folkklivet och naturbeskrifningar, som omväxla med lyriska stycken af den mest skiftande art: än dystra, än fulla af »gyllene morgondrömmar». »Tempeste» åter är i sina sextioen dikter ett enda ångestrop; det är de arbetslösas historia, de »hvita slafvarnas» lefnadssaga. Än är det änkan, som med sitt barn vid handen irrar från dörr till dörr; än åter den döende arbetaren, böjd sedan sextio år tillbaka under husbondens järnok. Man ser barnen med den sjukliga, gråbleka hyn arbeta vid smältugnen, hvars hetta gör dem böjda och vissnade i förtid, eller grufarbetaren, hvilken förgäfves suckar efter luft och till slut kanske omkommer genom en af de vanliga explosionerna. Eller ock få vi göra bekantskap med cirkusryttarinnan, barnet, som åldrats i förtid utan att ha erfarit, hvad det vill säga att ha ett hem. Vi se henne med döden i hjärtat småleende besvara publikens stormande hyllning, till dess hon en afton, just vid ett bravurnummer störtar från hästen och dör, hvilken händelse ej förfelar att göra effekt! Naturligtvis fattas icke heller storstrejker och gatuupplopp i denna socialistpoesi.

Att Ada Negri ej hållit sin målning af italienska arbetareförhållanden i öfverdrifvet mörka färger, däróm öfvertygas man vid

läsningen af Selma Lagerlöfs gripande skildringar i »Antikrists mirakler» eller af Fernando Linderbergs artiklar i tidskriften »For kirke og kultur» rörande sociala missförhållanden i Italien. Hon är icke heller revolutionär i den mening, att hon skulle vilja omstörta det bestående; hvad hon fordrar, är endast rättvisa. Hon utbrister:

Mitt hjärta det blöder för alla de svaga,
 som utan att klaga
 den törniga, tårdränkta stig månne gå.
 Det blöder för alla de hungrande, bleka,
 de små och de veka.
 dem aldrig en ljusglimt kan nå.

Fast hatet ej rymdes i hjärtan så varma,
 dock hafva de arma
 i världen blott smålek och våld träffat på;
 de sett huru axet för andra fått mogna,
 men tåliga, trogna,
 de låtit det orördt få stå.

Mitt hjärta det blöder för alla som lida,
 som manligen strida,
 som vandra förgättna i mörker och nöd
 med trasor, dem skälfvande lemmar ej skyla,
 i storm och i kyla;
 som ej äga hem eller bröd.

De finna, de arma, när hjärtat skall brista,
 ett hem i det sista,
 ett läger af strå uti sjukhemmets sal.
 Den eviga kärleken seger dock firar;
 i döden den spirar
 i hjärtat, trots bittraste kval.

På ett annat ställe heter det:

Blickar de växlade, alla de kvidande,
 tårda af vaka, af sorg och af nöd,
 trötta af striden, af ångestfullt bidande:
 alla de hundrade
 trampade, plundrade.

Plötsligt en stämman i natten ljöd:

»Kamrater, vår flock är dömd;
 hvad gagnar att hoppas mer?
 Vårt lidandes kalk är tömd,
 blott döden oss lindring ger.»

En annan med bruten röst
 så talte: »På bädd af strå
 förutan lindring och tröst
 nu svälta de arma små».

»I träldom för hem och bröd
 min hustru sin kraft har spillt,
 nu är hon af hunger död!»
 så ropte en tredje vildt.

Då reste sig stolt och hög
 en yngling om tjugu år,
 hans blick öfver mängden flög,
 han torkade raskt sin tår:

»Vi äro ju män — välan,
 så bidom den högre makt,
 som en gång väl lyfta kan
 den börda på oss han lagt:»

Sorgsna som aftonens skuggor, de sväfvande,
 åter till arbetet sågos de gå,
 värdigt och tyst, fast med sinnena bäfvande,
 alla de hundra
 värnlösa, plundrade. —
 När skall befrielsens timma slå?

Det faller af sig själf, att öfversättningen endast högst ofullständig kan återge kraften och hänförelsen i denna folkpoesi, i hvilken man stundom tycker sig spåra en fläkt af skalder sådana som Giusti, Leopardi och Carducci. Men ehuru Ada Negri tvifvelsutan studerat dessa stora förebilder, har dock hennes diktning en fullkomligt individuel prägel.

Man har visserligen mot henne riktat den förebråelsen, att hon uteslutande låter sin lyra klinga i moll. Till och med hennes ifrigaste beundrare, hvilka anse henne öfverträffad af de berömda improvisatriserna Rosa Taddei, Teresa Bandinetti och Gianina Milli, och hvilka på en gång jämföra henne med Sappho och Corinna, erkänna, att hennes inspiration är begränsad inom ett ytterst trångt område. Dessa ständiga variationer på det enda temat, folkets förtryck, bli, säga de, i längden enformiga, författarinnans ensidighet förleder henne till öfverdrift och ger åt hennes uttryckssätt något exalteradt och feberaktigt.

Mot dessa uttalanden har Paul Heyse, hvilken bland samtida tyska författare torde vara den, som grundligast studerat den ita-

lienska litteraturen, inlagt en kraftig gensaga. I en i *Deutsche Rundschau* 1896 införd kritik öfver Ada Negris diktverk yttrar han bland annat:

»Hvad är det då, som den litterära världen i detta ögonblick begär af denna unga flicka? Fördrar man att, sedan hon genom sin begåfning blifvit räddad undan elände och omgifven af allmän beundran, hennes hjärta skall upphöra att klappa för de fattiga, för folket? Vill man, att hon, som ända hittills i de dystraste färger målat arbetarebefolkningens lidanden, såsom hon varit i tillfälle att med egna ögon iakttaga dem, hädanefter för att skildra allt detta elände endast skall hafva den mildaste rosenfärg på sin palett?»

Och för vår del vilja vi tillägga:

Om Ada Negri i den stund, då lyckan för henne började strö sina rikaste häfvor med ens hade ändrat ton, måtte man då ej nödgats betvifla uppriktigheten af hennes ord, skulle då ej dessa af medlidande och härm inspirerade sånger förefallit som lögner? Var det icke i sin ordning, att hon, hvilken nu tycktes vara i skydd undan detta »Fatalitè», som hon så gripande förstått att skildra, villé visa världen, att hon alltför väl visste sina bröder och systrar fortfarande vara stormen underkastade? Genom sin andra diktsamling ville Ada Negri liksom uttala en försäkran, att midt under detta »Vita nuova», som börjat för henne, hon aldrig skulle upphöra att tänka på de arma, bland hvilka hon tillbragt sin barndom och första ungdom. För de olyckliga skola röster sådana som hennes utgöra en maning att ej förtvifla, de innebära ett löfte, att den långa natten dock till slut skall vika för en ny dag, och häruti ligger för dessa söner och döttrar af folket den stora betydelsen af Ada Negris skaldeverksamhet.

Clara Wahlström

Från mitt vandringsår.

Oxford—Eastend.

St. Hildas Hall, Oxford. Juli, 1902.

Här går jag och hvilat hjärta och sinne, fördjupande mig i förflutna tidens värnaden för det som stort och godt är, ser också hur den nedärfda värnaden för Gud, konung och fosterland är

detta underliga folks styrka. Visst är det en bisarr värld, full af inkonsekvenser och ytterligheter, men också en värld rik på storlagen ädelhet och förmåga att offra sig för en idé. Man står ofta häpen och betagen af undran och beundran.

Hänsynen i hemmen, föräldrarnes mot barnen, barnens mot föräldrarne, pliktuppfyllelsen gent emot hvarandra, den ledande tanken, som lik en röd tråd löper genom familjelifvet, att man måste vara något och göra något för hvarandra, springer mycket skarpt i dagen i umgänget med individen. Hos nationen i stort ter det sig helt annorlunda. Där slår egoism ut i hvitaste flamma och skapar sådana män som Cecil Rhodes.

Hvilken romantik ligger ej och lurar i botten på hvarje engelsmans själ! Nu korsar du dig. Romantik — och engelsmän! Jo, den finns där, och hur öfverrumplar den ej honom »unawares»! Den låg där och passade sin tid hos den hänsynslöse millionmakaren, Oxfords Nobel, Cecil Rhodes, och gjorde honom på lediga stunder till en svärmare och drömmare. Man spårar denna romantik öfverallt: i konsten, i arkitekturen, i den medeltida kyrkomusiken, i fasthållandet af medeltida bruk och seder. Den stele, korrekte engelsmannen, så tröttande, enformigt konventionell och förbindlig, så återhållsam i känslor, blir varm, fin, förstående inför konstverk. Watts målar ej »things but thoughts», och hur träffa ej Burn-Jones och Rossetti den rätta tonen! Och i dikt och prosa möter oss samma höga flykt, samma intensiva längtan efter oupphinneliga ideal.

Dock allt detta slår en mera här i Oxford än annorstädes, ty Oxford är rätta platsen för drömmande svärmare.

I afton är ett ljudligt månsken. Gräsmattan ligger i mjukaste skuggor, sluttande ned mot Charwells glittrande vatten. Emellan äkta kastanier, bland bok och mörka cypresser reser sig Magdalens smäckra spiror mot en djupblå himmel. Tyst glida båtarna fram emellan hängande pilträd, en doft af nyslaget hö fyller den varma luften. Vackra mansröster ackompanjera fyrstämmigt en klar flickröst. Hon sjunger solot och de falla in i refrängen: »And for bonnie Annie Laurie, I'd lay me down and dee».

Nu ringa klockorna »chime» i Toms tower, de silfverklara tonerna jaga hvarandra och dö bort i natten, och långt i fjärran rusar en frustande ånghäst genom ängar och fält med sitt retsamma »pytt, pytt, pytt» hånande den poesi, nutidens prosa och praktiska sinne ej förmått utplåna.

Här får man vara med om allt möjligt: teologiskt allvar, världs-

ligt allvar, dekadans-allvar. Det teologiska lämnar jag tillsvidare, återkommer till det en annan gång. Det världsliga allvaret uppträder oftast i en kvinnas skepelse, här i en mycket vacker sådan, iklädd gul atlas, juveler och spetsar. Liffullt och dramatiskt skildrar hon fattigmans dystra saga. Hon är mycket rik och har ett mycket estetiskt hem. Hon idkar välgörenhet på detta sätt, som ju också är ett sätt, ehuru det ej är den store Mästarens. Så ha vi dekadans-allvaret, som också uppträder högst elegant i en liten fru, som ifrigt och nitiskt och ej utan talang rekommenderar herr Hitclims till det bästa. Hon är nog djärf att ställa denna nutidens frälsare och saliggörare vid sidan af Ibsen. Dramatiskt, nervretande, för att icke säga hårresande ger hon oss ett par profbitar, framsprungna ur en degenererad hjärna. I sin rasslande sidenklädning, med de glittrande svarta ögonen, det instuderadt satiriska leendet, det artificiella uppträdandet, hör hon helt säkert till den typ, som skapar spiritualistiska salonger, där det mer eller mindre raffineradt spelas på sensationslystna nervsträngar. Hennes man är vansinnig — det förvånar mig icke alls. Hon är mor. Jag beklagar barnet.

I går afton bevistade jag en härlig »evening service» i New College Chapel, ett af de äldsta i Oxford, trots namnet. I koret finnes ingen altartafla, hela muren är från golf till tak prydd med en bildhuggares dråpliga verk. Genom de höga, gotiska fönstren, målade af sir Joshua Key-Nolds, silar sig ett dämpadt skimmer in i templet, leker i spelande färger på pelare och konstfärdigt skurna ekbänkar, och genom hvalfven tonar gosskören. De sköra, rena, silfverklara rösterna, ej människors utan änglars, utför Brahms gripande Anthem: »Allt kött är såsom gräs och all dess härlighet som blomster på gräs.» Hur stämmer ej sången själen i vemodfull andakt! »Gräset torkar, blomstret vissnar» ljuder det klagande och dämpadt, tills det plötsligt slår öfver i ett jublande: »Men de som vänta efter Herren, de få en ny kraft, de uppfara med vingar såsom örnar, de löpa och uppgifvas icke, de vandra och varda icke trötta».

Och med detta slutar jag denna gång. I nästa vecka reser jag in till London på ett par dagar för att träffa mr Stead och göra ett besök i Eastend, och hvad jag då får upplefva kommer nog att gifva anledning till reflektioner. Till dess farväl!

St. Hildas Hall, Oxford. Aug. 1902.

Sedan jag sist skref har jag upplefvat mycket af stort intresse. Livvet är här så rikt på härligt arbete och fostrande tankar. Som biet samlar jag honung för kommande tider.

Den 28 juli kastade jag en afskedsblick på min lilla soliga kärblifna studerkammare, ty jag stod resfärdig in till det sotiga, afskräckande, vidunderliga London, för människokännaren och människo-älskaren så tjusande och lockande. London, med sina tusen skiftande bilder, sin sardoniska likgiltighet och ömmande medkänsla, sitt vilda hänsynslösa glädjelif, sin förfinade öfvercivilisation, sin råa, brutala djuriskhet. London, med sina tusen dygder och millioner laster, laster som grina en fräckt i ansiktet och med ihåligt, gällt gapskratt tumla fram utanför teatrar och förlustelselokaler i det elektriska ljusets skarpa, obarmhärtigt sanningskära sken. London, hemska, komplicerade London, som likt vampyren suger blod, lif och anda ur allt som lif och anda har.

Det var en härlig, solig sommarafton och vägen bar genom fruktbara ängar och fält tills ögat möttes af denna ohyggliga stenöken, tegellåda vid tegellåda, samma höjd, storlek och färgton på dem alla, dessa enformiga, dödande tråkiga arbetsbostäder i Londons utkanter. I hvarje gård, i hvarje gränd fladdra tvättkläder och brokiga flaggtrasor om hvarandra. Den fattigaste bland fattiga har i dessa dagar offrat sin sista penny på en liten flaggklut för att med den fira sin sjuke konung. Mer än en gång ha de där små flaggklutarna lockat tårar i ögonen på mig. De äro uttryck för en stor känsla hos ett lojalt folk.

Jag och mina svenska vänner togo in i Kent House, 91 Great Portland Street. Kent House förtjänar sin egen spalt, det är resultatet af en vacker uppoffrande känsla, det, som så mycket annat i detta förbryllande London. För många år sedan kom värdinnan, miss Graham, i beröring med några stackars vinddrifna vildfåglar, som trötta sökte sig en kvist att hvila ut på. Hon redde ett litet bo åt dem och så uppstod Kent-House, som har den fördelen att ligga mycket centralt, ty inom tre minuter är man i Regent-Street, nära allt hör- och sevärdt. Kent-House är emellertid likt alla andra boardinghouses i London. På nedra botten ett litet hvardagsrum, allt för litet för dessa många, som någon stund på aftonen idka sällskapslif där. En sliten matta döljer golftiljorna, en soffa och ett par emmastolar, öfverdragna med grådaskigt tyg, stå uppradade kring väggarna, och de få tafior och prydnadsföremål som finnas hafva alla denna sammetsbruna färgton, som Londonluften förlämnar i hus, som ej ha råd att bestå sig med en stab af städerskor, som dagligen och stundligen gnida, fjäja och polera. Ett pianino står i ett hörn och här spelas och sjunges på alla nationers tungomål.

Unga kvinnor, hvilka i London söka sig platser som lärarinnor, kontors- och affärsbiträden taga sin tillflykt hit, och vill man studera kvinnokarakterer, nog har man rikt tillfälle därtill i detta tillfälliga hem för hemlösa. På nedre botten finnes också en mycket stor sal, där man intager ganska trefliga måltider och magen pröfvas med allehanda svårsmälta puddingar och degiga bakverk, ej alldeles fria från en bismak af härsket fett. Men man vänjer sig så småningom, och jag är viss om, att de flesta uttala sitt »tack för mat» med mycken mera mening än de, som sitta vid rikt dukadt bord.

Vi gå upp till vårt sofrum, *a cubicle*. Hvad är det? Jo, en slags hytt. Den företagsamma och praktiska miss Graham afskrankar ett stort rum i åtta små bås, där hvart innehåller en snygg, bra säng, en stol och ett tvättbord. Vill man ha varmt vatten får man hämta det själf, och önskar man få sin säng bäddad får man betala en penny. Ack, — hur mången arbetssökande kvinna, van vid en viss daglig komfort, har ej i en sådan cubicle känt sig ensam och olycklig och af hemve snyftat sig till sömns! Långt in på natten låg jag vakent och lyssnade, undrande och fantiserande om de åtta kamrater, hvars andedrag jag kunde höra genom den tunna träskärmen. Och dock — hur enkelt och primitivt detta Kent-House än är, så är det likväl en lugn hamn för de många unga kvinnor, som annars så lätt skulle gå förlorade i den väldiga metropolen. För 3 shillings om dygnet får man hem och mat och miss Graham är tjänstaktig, vänlig och god mot den kvinna, hvilkens börs och tillgångar i längden ej härda ut med ens detta pris, så billigt i London. Helt visst är Kent-House en liten fyrbåk, som midt i det väldig upprörda människohafvet tillvinkar vinddrifna själar trygghet och ro. Med tacksam glädje skall jag alltid minnas lilla Kent-House för det skydd som här skänkes »all sorts and conditions of women».

En smula trötta och tunga i hufvudet, begåfvo vi oss morgonen därpå till mr Stead, the editor af the Review of Reviews. Det är en herre, som fuskar i litet utaf hvart i det som barnafrid, kvinnofrid, kyrkofrid, och landsfrid tillhör och med så många järn i elden är det ej godt att tillfredsställa alla. Han tillfredsställde icke oss, ty han var så ifrigt sysselsatt med en ung norrman och fredsfrågorna, att han knappast hade ett ord öfvers för oss, men han stoppade en del adresser på oss innan han med stor vana och skicklighet, »swept us out of the room». Kära läsare, kunde jag rita, skulle

jag rita af våra ryggar, då vi lämnade Mowray House, jag är öfvertygad om att de voro fullt lika uttrycksfulla som våra ansikten och de talade volymer. Med ett ord, vi kände oss tämligen stukade.

Har du någonsin varit i Eastend? Öfverallt där människor hopa sig för att slåss om brödbiten, där uppväxa nödvändigtvis gator och gränder, där nöd, synd, brott och elände stirra emot en vid hvarje knut. Man blir beklämd och strupen sammansnöres af ångest, då man vandrar gata upp och gata ned, där hvartenda hus är så likt det andra som ärterna i en skida. Ett smutsigt, sotigt litet tegelhus, tjugo fot högt med tre fyrkantiga fönster i rad, samt en smal dörr, trettio, fyrtio dylika i en sammanhängande rad som stallängor. De afbrytas då och då af en hökarbod eller en krog. I ett och annat hus gapar ur de tomma fönstren »room for ladies» eller »a jolly good nights rest», och man ryser och beklagar de stackare, som leta sig väg dit.

Tro ej att dessa gator äro de värsta — långt därifrån. De flesta bebos af hyggliga gasverksarbetare, skeppsbyggare, gjutare o. s. v. Högst två familjer bo bakom dessa tre fönster och denna enda dörr. Döttrarna äro oftast för fina för att tjäna, de äro kapp-tillskärerskor, sömmerskor eller fabriksflickor af den bättre sort, som helst visar sig ute på gatan i ett prydligt förkläde och en enkel sjömanshatt på hufvudet.

Och här, i dessa gator, lefves lifvets stränga arbetsdag. Ingen händelse från den yttre världen når hit, där det färglösa dygnet släpar fram sina tjugofyra timmar i dag på samma sätt som i går och som det kommer att göra i morgon. Här traska små fötter, dag ut och dag in från och till skolan, eller från och till far med matsäckskorgen och ölmuggen, och utanför de smala dörrarna ser man dessa små kvinnobarn, hvilka med en rörande omsorg kånka på eller släpa med sig småttingar, bröder eller systrar, yngre än de själfva. Hur lätt och vant glida ej de moderliga orden öfver tunna barnaläppar: »välsignade ungar» eller »du stackars barnkräk». Hur ofta ser man ej dessa husmödrar i förtid med utskjutande skuldror och sneda höfter digna under bördor allt för tunga för späda krafter. Sällan skratta de, lifvets allvar gifver dem ej tillfälle därtill och ännu mera sällan sjunga de, ty toner rymmas ej inom den magra, insjunkna, anemiska barmen. Stackars små flickor! Man ser så väl deras öde. Om några år pyssla de med egna små, som ingen far har.

Så bär det genom Whitechapels slamrande, bolmande hufvudgata, i hvilken mynnar en mängd gränder, där en skara ungdom-

liga trasungar surra som en getingsvärm, leka, gråla, slåss, samt vältra sig med otrolig förnöjelse i afskrädeshögar och breda rännenstenar. Stojande, pratande, sjungande fabriksflickor, iklädda väldiga hattar med fladdrande plymer, komma hopkedjade i rader, dansande framåt gatan som vilda furier, väjande för intet, ej ens för polisen.

Vi fara genom West-India docks och ned till det Skandinaviska sjömanshemmet, och en kvart senare sitta vi i vår landsmaninnas, fru Welins, hemtrefliga lilla förmak och dricka det härligaste kaffe, som smakade oss förträffligt, emedan det är tillagadt på äkta svenskt sätt.

Vi åto middag vid sjömännens bord, god köttsoppa, fisk och plummonkompott, som alltsammans smakade oss förträffligt. Fru Welin säger, att svenskar och norrmän trifvas mindre väl tillsammans sedan unionsmärket togs ur norrmännens flagga. Trätor och slagsmål äro alldagliga företeelser och de svenska sjömännen gifva ej de norska efter i agg och bitterhet.

Fru Welin bad oss så bevekligt verka för sjömännens julafton. Hon berättade, att man från Sverige ofta i all välmening skickar opraktiska och i bodar köpta saker. Sjömännen värdera ej dessa, »behöfver han dylika, köper han det själf». Han blir däremot rörd och glad om han får en »hustru» d. v. s. en sy-necessär med nålar, tråd, band och knappar; en liten skinnportfölj med brefpappar, kuvert och pennor; stickade halsdukar, stickade strumpor och muddar. Äro de tillverkade af gifvarinnan, prydda med ett vänligt tänkespråk eller åtföljda af ett julbref, då pressar han i smyg tåren ur ögonvrån och blir varm om hjärtat vid minnet om hemmet däruppe i den kalla nordnen, där sparfven kvittrar i julkärfven och risgröten puttrar i grytan, där barnen samlas omkring de tindrande julljusen under det far läser den gamla, alltid nya historien om underbarnet i krubban. Och sedan fattar styfnadefingrar om skänkta pennor och det uppstår en korrespondans emellan hafvets söner och Sveriges döttrar, som kanske äfven den i all sin enkelhet är en mission ej att förakta. Böra vi ej hjälpa fru Welin, vi, som ej äro rika nog att donera pänningar? Genom klokhet och omsorg har hon af sjömännens besparingar under årens lopp sändt hem till Sverige mer än fyra millioner kr. Det är en fosterländsk gärning, som förtjänar uppmuntran.

Till sist gingo vi till frälsningsarméns hufvudkvarter, Queen Victoria Street, där Steads namn gjorde vägen lätt för oss. Man

tog på vänligaste sätt emot oss och kl. 8 på afton begåfvo vi oss ut i sällskap med en kapten Whitlow.

Det bär åter genom Whitechapel's och Commercial Road's breda bullrande gator, förbi Petticote Lane i hvars ända man får köpa de tillhörigheter man måste ha på sig, då man vågar sig dit in; genom snuskiga gränder, förbi grupper af unga och gamla med försupna, aftärda eller upprötta anleten, skepnader i slitna arbetskläder eller i vidrigt stinkande lumpor. I en af gränderna klappat vår följeslagare på en smal, låg dörr och då den öppnas af en frälsningssoldat, stå vi i en slags låg korridor, uti hvilken rörliga trasbylten, kvinnor och barn, sitta uppradade längs väggarne. Sång och tal höres från ett inre rum, då och då afbrutet af skratt. I detta rum hålles möte, och vi inbjudas att deltaga däruti. Vi inträda i en tämligen stor sal, där ett femtiotal mer eller mindre ruskiga kvinnor sitta på låga träbänkar. Kanske ingenstädes i världen samhällsförhållandena tryckt en sådan hämsk prägel på kvinnokönet, som fallet är i Eastend. Dessa de lägsta bland våra olyckliga systrar äro i sanning fruktansvärdt afskräckande varelser. Deras ögon skygga undan för våra, andra stirra nyfiket och med fräck uppsyn på oss, några se ilska och vilda ut. Den unga flickan, som leder mötet, ser god och glad ut. Hon predikar ej, hon talar som en mor skulle kunna tala till sina vilsegångna barn. Flera se alldeles oberörda ut, några snyfta vaggande af och an, andra nicka tveksamt leende upp på talarinnan. Det finnes intet fanatiskt upprifvande eller störande i hvad som pågår. Kapten Whitlow ber en kort bön för den som leder mötet, för oss som besöka det, för de hemlösa, som sökt skydd i härberget. Den unga flickan stämmer till sist upp den gamla vackra Wesleyanska hymnen »Rock of ages cleft for me, let me hide myself in Thee». Jag ser mig omkring — — är det en rådande skymning manne? — — men dessa uppåtvända ansikten, som lyssnande följa orden, ha ett mildare uttryck, som om dessa stackars människor fattade, att den eviga kärleken, Kristus, ej stöter bort den fallna och förskjutna, att Han är den fasta klippan, mot hvilken de tryggt kunna hvila sina stackars sårade och blödande fötter.

Efter aftonbönen utdelades kvällsvard, en mugg varmt te, en stor tjock brödskifva med smör och ost åt hvar och en. Under det att de låta sig väl smaka, följa vi den unga flickan in i själfva härberget, en stor, rymlig sal med 90 bäddar och i dessa hvila prostitutionens offer. Gripna och försagda och med en känsla af skuld,

vandra vi tyst förbi dem och ut i en liknande sal med ett 60-tal sängar. Vår ledsagarinna berättar oss, att, om de komma ordentligt ett visst antal nätter i följd och i nyktert tillstånd, få de en polett med ett nummer, bädden står då alltid för deras räkning. Då de visa afgjord bättring och återhållsamhet, flyttas de till en annan våning, där högst fyra kvinnor dela samma rum. Hvilket paradiset tyckes ej ett sådant rum med hvita bäddar, rena gardiner och vackra blommor i fönstren och tafior på de ljusa väggarna! Hur vittnade ej kvinnornas utseende här om den sedliga hyfsning, som bibringats dem. De lära också vara mycket angelägna om, att genom sitt uppförande få behålla de privilegier, som nu äro deras.

Tysta vända vi åter till Kent-House, och med minne om hvad vi sett och hört, förefalla oss våra cubicles som gemak, och då jag dagen därpå åter sitter i mitt vackra rum i St. Hildas Hall och låter blicken glida ut öfver grönskande ängar under det att jag lyssnar till klockspelet i Toms tower, förefaller det mig som en ond och osann dröm, fantastisk och vidunderlig, bilden af ett sannskyldigt hälvete på jorden, Eastend, med dess nihundratusen invånare, Eastend, brottets och lastens centrum, där den andliga atmosfären lägger sig tung och kväfvande som en mara öfver själ och sinne.

Cecilia Milow.

Något om Hemmet Fristad och räddningsarbete.

Det har ofta slagit mig, att, när räddningsarbete bland fallna kvinnor kommer på tal, de flesta anse det som något så hopplöst, att all känsla af förpliktelse gent emot dessa mer än alla andra vanlottade synes helt och hållet saknas. En eller annan, icke många, har själf någon tid sysselsatt sig med en sådan olycklig och gjort sorgliga erfarenheter. Några ha på nära håll följt andras verksamhet och för denna, måhända gjort ekonomiska uppoffringar, men däraf sett liten eller ingen frukt. Andra åter veta genom hörsägen, att det ej lönar sig att offra tid eller pänningar för dessa olyckliga, för hvilka de likväl hysa ett visst, om ock med afsky blandadt medlidande. Och, »när man intet kan göra för dem, är det bäst att helt och hållet lämna tanken på dem», en tanke, som blott medför obehag och smärta.

Och samma hopplöshet finna vi som oftast äfven hos dessa vilsekomna själfva. »För mig är det för sent», säga mycket unga läppar. »Det har gått för långt; jag kommer aldrig ur det». Denna modlöshet, som växer med hvarje nytt fruktlöst resningsförsök, torde vara det största hindret för den fallna att komma och söka hjälp. De veta att kampen blir hård — endast de själfva veta *hur* hård — mot egna frestelser, huru svårt det blir att slippa ur alla band och bojor, huru tungt arbetet blir för att vinna bröd och återeröfra medmänniskors aktning, ja förlåtelse.

Det är hoppet, som först och främst måste väckas till lif i den olyckligas hjärta. Låt oss följa en sådan vilseförd från hennes första inträde inom Fristads område. Hon kommer en dag och bultar på hemmets dörr. Kanske har hon länge lidit under sin förnedring och olycka, kanske har hon länge kämpat med sig själf för att kunna taga detta steg. Eller ock är hon sjuk, nedbruten och utarmad, eller jagar henne skräck för polisen. Måhända kommer hon raka vägen från fängelset för att söka skydd mot sig själf och andra. Man öppnar, och hon stiger in. Icke något af fängelse, icke långa, grå korridorer, intet tungt och dystert möter henne. Midt emot sig ser hon en stor öppen spis, uti hvilken, om vädret är kallt och rusdigt, en vänlig brasa flammnar, tvänne soffor inhjuda till hvila, och öfver alltsammans sväfvar ett varmt rödaktigt skimmer. Det är i hallen hon inträdt. En dörr öppnas och hon bjudes att stiga på. Ett ögonblick häjdar hon sig framför dörren och läser de stora, tydliga, färgrika orden: »*Se, Jag gör allting nytt*». Hon säger hvad hon har på hjärtat och framställer sin begäran att få stanna. Hon får löfte därom, stiger ut och läser öfver dörren midt emot: »*Trofäst är Herren*. — Alltså håller Han det han lofvar! Måhända har redan en gnista hopp tändts uti det mörka hjärtat.

Hon får gå vidare. Inga nya målade ord tränga undan minnet af de första. Nu kommer korridoren, men det skiner sol från de gula väggarna och en grön, liffig ranka nära uppe vid takkanten följer med hela vägen och håller vandraren sällskap. Hon får aflägga sina egna kläder — det kan vara paltor, och det kan vara siden — aftvä sin yttre orenhet uti anstaltens badrum och ikläda sig en tjänarinnas enkla, men vårdade dräkt. Känner hon ej redan en börjande förnyelse? Öfver allt i hemmets inredning möter henne enkla, värdiga former, varma, liffiga färger, och solljuset tränger sig in öfverallt. Viker ej modlösheten hos den, som träder in i det glada hemmet, modlösheten hos den tagande, så väl som hos den gifvande?

Så flyttar hon in i sitt lilla glada rum i två färger, med den rena goda bädden, bord, två stolar, ett tvättställ och på ena väggen en liten hylla, där hon ställer upp sina fotografier, kort och småsaker. Så småningom får den lilla kammaren en personlig prägel: hon älskar blommor, och snart har hon en liten rad krukor med små plantor; hon tycker om barn, och kamraternas gifmildhet samlar efter hand dit några af de barnporträtt, som finnas inom hemmet. På födelsedagarne, då flaggan hissas och festligt kaffebord dukas, byta småsakerna rum, och man kan få se kort eller andra kära småting gå kamratkretsen rundt. Hon får ej tala om det gamla lifvet, hennes sinne och tankar skola fyllas med nya bilder, nya intressen; hon är omplanterad och skall begynna skjuta nya lifsrötter. Och vi tro, att det nya huset, sådant det nu är byggdt och inrättadt, skall tillsammans med den kristliga uppfostran det skänker och det arbete som där läres, afgifva den rätta jordmånen för det nya lifvets växt.

Något religiöst tryck öfvas ej, blott det att alla måste närvara vid de gemensamma korta andaktsstunderna. Men hon måste efterkomma hemmets ordningsregler, får i mån af krafter deltaga uti arbetet och måste lyda alla gifna föreskrifter. Och det regelbundna lifvet, den friska luften, den enkla närande födan, sömnen på naturliga tider, arbetet, den kärleksfulla, men fasta ledningen, allt verkar lugnande och stärkande på det förstörda nervsystemet, och hon kan å sin sida afgifva jordmånen för en ny människa.

Så blir den, som blifvit upptagen och står kvar, efter hand allt mera normal, får mera uthållighet i arbetet, mera lugn i lynnet, större förmåga att vara stilla vid ett arbete. »När jag kom hit», berättade mig en 17-åring, »kunde jag aldrig läsa bara i en bok. Jag bläddrade och tittade på ett blad här och ett där, och så tog jag en annan. Nu kan jag läsa en hel bok ut och tycker det är roligt».

Uti tidningarna hafva i början af denna månad stått intagna mer eller mindre fullständiga redogörelser, och mycket välvilliga sådana, för så väl invigningen af det nya hemmet som för själfva byggnaden. Dess yttre har beskrifvits som »ståtligt», »imponerande», »nästan slottslikt» o. s. v. Men alla synas vara eniga om, att inredningen varit enkel och praktisk på samma gång som vacker och tilltalande. Husets problem att vara »ett ljusst och gladt och varmt hem» på samma gång som »en skola uti allt slags nyttigt husligt arbete», såsom ordförandens ord föllo uti hälsningstalet till gästerna,

synes hafva funnit en lycklig lösning: hemmet verkar ej inrättning, fastän det är stort, ej fängelse, fastän de, som där upptagas, måste afsäga sig sin frihet för den tid de vistas där. Husets bredd utan de framspringande gaffarna och midtelpartiet, hvilka just förläna det »slottlika» utseendet, skulle endast vara längden af två flickrum plus den mellan dessa liggande korridorens bredd. Men genom den nämnda anordningen har man vunnit utrymme på samma gång som ljus, och uti de utspringande partierna ligga alla de för arbetet behöfliga större lokalerna äfvensom vårdarinnornas jämförelsevis större rum. Stort utrymme erfordrades, då enligt hemmets på erfarenhet grundade principer hvarje skyddsling bör hafva sitt eget rum och plats önskades för 36 sådana.

Arbete och undervisning kräfva dessutom stort svängrum. Man tänke sig, hvad ensamt tvättinrättningen drager med sig: i källarvåningen, tvättstuga med plats för 3 större vattenvärmare, 2 d:o skölbassänger, centrifug, bykkrar, aflastningshyllor, plats för 10 tvätter-skor vid lika många tvättbunkar, maskin- och kolrum, hissrum, förvaringsrum för otvättade kläder, som där skola räknas och ordnas, mangelbod samt strykstuga med vedförråd, i de andra våningarna rum för de bägge förestånderskorna, i vindsvåningen, vattencistern, rymmande 12,000 liter vatten, och stort torkrum. Inga uthus finnas, böra ej finnas, utan alla för ekonomin nödiga lokaler äro tillika med kök, bakstuga, badrum o. s. v. inrymda uti källarvåningen. Uti bottenvåningen finnas utom en del smårum expeditio-nensrum, läkarens mottagningsrum, två arbetssalar och ett par rum för vårdarinnor. Af midtelpartiet uti denna våning upptages bortre delen af hallen, den främre, med vid utsikt ned åt järnvägen och den kringliggande näjden, af matsalen, som med sina solgula väggar och träverket laseradt uti grönt, de hemväfda gulaktiga gardinerna och en stor hvilsam oljefärgstafla verkar lugn, glad och harmonisk. Våningen en trappa upp innehåller de flesta smårummen samt rum för föreståndarinna och biträden. Här och där finnas förrådsrum, därifrån rent linne och kläder utlämnas lördagar och eljes vid behof. I vindsvåningen kunna, om man så finner önskligt och lämpligt, ännu några flickrum inredas.

Men hvarför ej hållre låta hemmet så småningom växa ut i mån af de ekonomiska krafterna och i mån af växande kraf? Ja, först och främst bör man icke af lätt insedda skäl allt emellanåt hafva nybyggnader inom tomtområdet. Och i detta arbete förhåller det sig olika mot i mycket annat: huset är *grundlaget för arbetet och ett*

af de förnämsta uppfostringsmedlen; icke ett slutresultat. Det har varit en kraftansträngning att få denna uppfostringsanstalt till stånd, men nu kan man ock på allvar begynna uppfostra. Och därför att huset är så för ändamålet, ända in i minsta detalj inrättadt, som det är, kan man mottaga så pass många till uppfostran, och hoppas att undervisningen och arbetet skola träda så i förgrunden äfven i flickornas tankar, att en hel del rent personliga svårigheter, lynnighet, nervositet, leda, o. s. v., skola vika undan. Hvar och en, som är erfaren uti detta eller liknande uppfostringsarbete, vet, att det går bäst och lättast, när man har som mest att göra. Det stora arbetsområdet, där 8 å 10 arbeterskor omväxlande kunna sysselsättas uti tvättstugan samtidigt med att ett lika antal är upptaget uti mangel och strykrum samt uti arbetssalarna, under det att några bli öfver för arbete i kök och hushåll, skall medföra mera omväxling, fart, intresse och träning uti arbetet, och flickorna skola känna, att här *lära de dock något*, som kan hjälpa dem att skaffa sig en hederlig och samhällsnyttig ställning, när de lärt ut. Den stora tomtarealen skall möjliggöra utveckling af hemmets resurser just i afseende på arbetet och särskildt skall trädgården gifva både hälsosam sysselsättning och med tiden äfven inkomst. Två dagar uti den nu gångna veckan hafva helt och hållet upptagits af potatisplockning, och snart ligga 30 tunnor potatis i hemmets källare. Man vill söka göra arbetet till ett behof och en vana för de unga kvinnorna och detta skall då bli hvad som, näst Gud, håller dem uppe i striden, när de skola upptaga den på egen hand.

I hemmet upptagas endast de, som själfmant infinna sig, och bland dessa endast de yngre, då sammanblandning af olika åldrar afjordt verkar skadligt, och då de äldre ej lämpligen torde kunna fostras till tjänarinnor. Den yngsta, som för närvarande vistas å hemmet, har i dagarna fyllt 16 år. De 36 å 38, som nu kunna intagas, äro ej fler än de, som förut på grund af bristande utrymme under hvarje år vägrats inträde i det lilla hemmet, Fristad, som sedan hösten 1896 varit inrymdt i villan Mamre i Sundbyberg och som nu öfverflyttat sitt namn och sina skyddslingar till det nyinvigda. När en flicka genomgått läroåren och visar sig pålitlig, erhåller hon genom hemmets bemedling anställning i familj, och får då med sig en utstyrsel lik den, som vid invigningstillfället var utställd med hemmets öfriga arbeten. Flere af dem, som nu äro intagna, äro under det närmaste året färdiga att utgå i tjänst, och några hafva förut utsändts från det gamla hemmet.

Hvilket mått af tro, kärlek, tålmod och själförsakelse det fordras af dem, som komma, och äfven de, afsäga sig sin frihet för att offra sig för dessa olyckliga, har en utanförstående icke lätt att föreställa sig. Men de, som stå uti detta arbete, lära däraf själfva och lära mycket. Ej håller står man detta arbete nära utan att ögonen öppnas för mycket af det onda, som icke synes, men som dock oafåtligt undergräfvat samhällena och fräter deras lifskraft. Och man förstår, att det är ett stort och ett alla samhällets ädlaste krafter värdigt arbete, ett om hvilket alla goda viljor borde enas, det att skapa bättre villkor och utvecklingsmöjligheter för de slakten, som komma. Men om den fallna systemen dömer man helt annorlunda, nej, man dömer öfver hufvud taget icke, man vill endast räcka henne handen och hoppas till Gud, att handtaget, hennes och hjälparens, må blifva så fast, att hon kan komma upp ur dyn och renad, lycklig, nyttig, gå den goda vägen.

A. H—r.

En skrifvelse i rösträttsfrågan.

Den på mötet den 5 juni stiftade Föreningen för kvinnans politiska rösträtt kan som sin första åtgärd beteckna aflåtandet af en skrifvelse till regeringen med anledning af den vid sista riksdagen beslutade rösträttsutredningen. Vi återgifva här skrifvelsen in extenso:

Till Konungen!

Med anledning af den skrifvelse, hvarigenom innevarande års Riksdag anhållit, det Eders Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa en utredning af frågan om utsträckt valrätt till Riksdagens Andra Kammare samt för Riksdagen, om möjligt redan vid 1904 års riksmöte, framlägga resultatet af denna utredning jämte de förslag Eders Kongl. Maj:t kan finna däraf föranledas, vågar Föreningen för kvinnans politiska rösträtt härmed i underdånighet vända sig till Eders Kongl. Maj:t med följande framställning.

Hvad Riksdagen i oförmälda skrifvelse begärt är »en från alla synpunkter fullständig utredning» af frågan. Det anförda uttrycket synes oss ådagalägga, att vid den äskade utredningen enligt Riksdagens önskan intet af de spörsmål, som vid ärendets behandling varit å bane, borde förbises, i alla händelser intet, som kunde

anses äga större betydelse och räckvidd samt uppbäras af ett mera lifaktigt intresse.

Till spörsmål af detta senare slag måste enligt undertecknades uppfattning alldeles afgjort räknas frågan om kvinnas rösträtt. I vissa utomeuropeiska land är denna rätt redan kvinnan tillerkänd; så i åtskilliga af Nordamerikas och Australiens stater samt på Nya Zeeland. Äfven i Europa är frågan numera aktuell, England har i detta afseende gått i spetsen; år 1897, då förslag om kvinnans rösträtt senast förelåg i parlamentet, blef en bill härom antagen i andra läsningen med 223 röster mot 152, ehuru dess slutbehandling ej kunde, på grund af obstruktion från minoritetens sida, under sessionen medhinnas. I Sverige har yrkandet på kvinlig rösträtt framburits dels genom motion inom Andra Kammaren 1884, dels genom en petition till Eders Kongl. Maj:t från Fredrika-Bremer-Förbundet den 30 december 1899, dels slutligen vid årets riksdag genom en ny motion i Andra Kammaren af herr C. Lindhagen. Särskildt under senaste tiden, då rösträttsfrågan kommit mera på dagordningen, har detta yrkande bland kvinnorna själfva omfattats med lifligt intresse, hvilket tagit sig uttryck såväl genom offentliga möten och i Riksdagen framlagda adresser med tusentals underskrifter som ock genom bildandet af den Förening för kvinnans politiska rösträtt, hvilken undertecknade representera.

I betraktande häraf synes oss förevarande fråga vara af den art, att den ej bör kunna förbises vid en utredning, som vill göra anspråk på att vara »från alla synpunkter fullständig», och tillåta oss därför hemställa,

att Eders Kongl. Maj:t vid det beslut rörande utredning af frågan om utstäckt valrätt till Riksdagens Andra Kammare, som Eders Kongl. Maj:t med anledning af Riksdagens härom framställda anhållan kommer att fatta, täcktes förordna, att nämnda utredning skall omfatta äfven frågan om rösträtt för kvinna.

Stockholm den 15 juli 1902.

Underdånigst för Föreningen för kvinnans politiska rösträtt
dess styrelse:

Emilia Broomé, f. Lothigius,
ordförande.

A. M. Holmgren, f. Tersmeden.
v. ordf.

Gertrud Adelborg,
förest. f. Fredrika-Bremer-Förb:s byrå.

Hanna Andersson,
ordf. i Kvinnoklubben.

Lilly Engström,
lärarinna vid Statens Normalskola
för flickor.

Anna Lindhagen,
barnavårdsinspektör.

Augusta Lithner,
lärarinna vid Brummerska skolan.

Alma Sundqvist,
prakt. läkare.

Anna Whitlock,
förest. för Stockholms Nya Samskola.

Sofia Gumælius,
inneh. af S. Gumælii Annonsbyrå.

Erika Lindqvist, f. Ekman,
ordf. i Sthlms Allm. kvinnoklubb.

Alexandra Skoglund,
fil. licentiat.

Lydia Wahlström,
fil. dr., studierektor vid Åhlinska
skolan.

Anna Wilhelmsson, f. Bergqvist.

Från skilda håll.

Svensk utställning i Köpenhamn. Genom direktören för »Det Danska Kunstindustrimuseum» i Köpenhamn, professor Pietro Krohn, har föreningen Handarbetets Vänner emottagit inbjudan att i det danska konstindustrimuseet anordna en utställning. Handarbetets Vänners styrelse har beslutat tillmötesgå denna önskan och i slutet af oktober kommer utställningen att öppnas.

Det har från museets sida uttalats en önskan, att denna utställning må blifva synnerligen omfattande och gifva en så öfverskådlig bild som möjligt af Handarbetets Vänners olikartade verksamhetsgrenar likasom Handarbetets Vänners direktis, fröken Agnes Branting, anmodats att under utställningstiden där hålla föredrag.

*

Kvindelig Læseforening i Köpenhamn kunde häromdagen fira 30:de årsdagen af sitt stiftande. Dagny har flera gånger omnämnt denna institution, hvilken för Danmarks kvinnor haft så stor kulturell betydelse. »Læseforeningen» är ett slags kvinlig klubb med ett för sina medlemmar tillgängligt ytterst rikhaltigt bibliotek inrymdt i en lokal, som dessutom omfattar läs- och skrifrum och utgör en samlingsplats för den danska hufvudstadens intelligenta kvinnovärld. Læseforeningen tager äfven på ett mer aktivt sätt del i dagens händelser genom ordnande af föredrag och läsaftnar, där aktuella, litterära eller sociala spörsmål behandlas.